

Triển vọng và nhìn lại quá trình phát triển trăm năm của hệ giáo dục nghề nghiệp bậc cao Trung Quốc

ThS. ĐẶNG TÂN TĨNH

Học viện Sư phạm Dạy nghề Quảng Tây, Trung Quốc; Email: 545386571@qq.com

Tóm tắt: Mô hình giáo dục nghề nghiệp bậc cao ở Trung Quốc đã trải qua nhiều giai đoạn. Cùng nhìn lại quá trình phát triển trăm năm của hệ giáo dục nghề nghiệp bậc cao ở Trung Quốc, và những đặc trưng kiến tạo cũng như bề dày phát triển với những số liệu minh chứng cụ thể có thể thấy rằng chúng có ý nghĩa thực tế sâu sắc khi hướng tới sự phát triển vượt bậc trong tương lai.

Từ khóa: giáo dục nghề nghiệp bậc cao; lịch trình; triển vọng.

1. Lịch sử phát triển của hệ giáo dục nghề nghiệp bậc cao Trung Quốc

1.1. Thời kỳ phát triển mạnh mẽ (trước 1949)

Năm 1922, hệ học mới trong mạng lưới giáo dục đã có những bước đột phá mang tính bình dân hóa và cuộc sống hóa, chuyển từ giáo dục thực nghiệp sang giáo dục nghề nghiệp.

Bắt đầu tập trung và chú trọng nhiều hơn về phương diện tìm việc, tạo công ăn việc làm cho người dân. “*Luật giáo dục nghề nghiệp*” được ban hành trong thời kỳ chính phủ Quốc Dân Đảng tại Nam Kinh, nội dung cốt lõi là “Bồi dưỡng các kỹ năng sản xuất và nâng cao kiến thức về đời sống cho thanh thiếu niên”, định hướng giáo dục nghề nghiệp bắt đầu có vai trò lớn trong cải thiện nâng cao chất lượng cuộc sống người dân. Năm 1931, khu Trung ương Xô-viết thành lập Ủy ban Nhân dân giáo dục đã ban hành “*Quy chế tạm thời trong các trường dạy nghề dành cho nữ*” và “*Quy chế vận hành thử nghiệm các trường trung cấp dạy nghề ngắn hạn*”,... Từ năm 1935 đến năm 1945, Đại học nữ sinh Trung quốc và Trường sư phạm Lỗ Tấn liên tiếp được thành lập, được tuân thủ một số nguyên tắc như gắn lý thuyết với thực hành, và học tập luôn đi đôi với việc làm⁽¹⁾. Năm 1946, có tổng cộng 724 trường dạy nghề được xây dựng trong phạm vi quản lý của chính phủ Quốc dân Đảng, với 137.000 học sinh theo học, đạt mức kỷ lục cao nhất về số học sinh theo học ở thời kỳ Trung hoa Dân quốc. Từ năm 1946 đến năm 1949, giáo dục xã hội và giáo dục nghề nghiệp phát triển nhanh chóng, các khu giải phóng khác cũng lần lượt tổ chức các trường y dược và dạy nghề...

1.2. Thời kỳ chuyển biến phức tạp (1949 - 1979)

Sau khi nước Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa được thành lập, do trình độ kinh tế của Trung Quốc còn hạn chế, trình độ giáo dục nghề nghiệp đã được định vị là cấp độ giáo dục nghề nghiệp sơ cấp và trung cấp trong một thời gian dài. Năm 1951, nhà nước điều chỉnh định hướng phát triển của các trường chuyên khoa ban đầu, đồng thời đẩy mạnh sự phát triển của các trường cao đẳng dạy nghề và bổ sung thêm các trường giáo dục hệ đại học. Năm 1952, rút kinh nghiệm của Liên Xô, Trung Quốc đã phân hạng và điều chỉnh chuyên ngành của các trường cao đẳng ban đầu hoặc sáp nhập vào các trường đại học. Năm 1979, Hội nghị giáo dục công nhân viên chức toàn quốc được tổ chức và Đại học công nhân được đổi tên thành Đại học công nhân viên hoặc Đại học cho những người đi học sau giờ làm việc, một số Trường đại học công nhân viên là tiền thân của các Trường dạy nghề cao đẳng.

Trong thời kỳ này, do tác động của yếu tố chính trị nên nguồn gốc và chất lượng sinh viên giáo dục nghề nghiệp bậc cao khó đạt đến trình độ cao đẳng, đại học như đã yêu cầu, nhiều trường cao đẳng, đại học đã phải tạm đóng cửa hoặc hủy bỏ chương trình đào tạo.

1.3. Thời kỳ tìm tòi và phát triển (1980-1997)

Năm 1980, để cải thiện vấn đề thiếu hụt nhân tài, nhiều tỉnh đã bắt đầu chuẩn bị cho việc thành lập các trường dạy nghề bậc cao. Đến năm 1988, tính chung trong cả nước đã lên đến 119 trường dạy nghề bậc đại học⁽²⁾. Trong thời kỳ này, bị hạn chế bởi quan niệm về nhân tài, sự phát triển của giáo dục nghề nghiệp bậc cao

tương đối chậm. Năm 1998, “*Luật giáo dục nghề nghiệp bậc cao của Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa*” đã chính thức ban hành và thực hiện, và trong đó cũng đã đưa ra các quy định cụ thể và các yêu cầu rõ ràng về cách tăng cường giáo dục nghề nghiệp bậc cao. Giáo dục nghề nghiệp bậc cao của Trung Quốc bắt đầu khám phá và trau dồi “nhân tài ứng dụng công nghệ cao”.

1.4. Thời kỳ phát triển nhanh chóng (năm 1998 - 2011)

Kể từ năm 1998, Trung Quốc đã chính thức bước vào giai đoạn mở rộng tuyển sinh của giáo dục bậc đại học và sự phát triển của giáo dục nghề nghiệp bậc cao đã tạo ra những đột phá mới. Năm 1998, Bộ Giáo dục đề xuất phát triển giáo dục nghề nghiệp bậc cao từ đa con đường, đa tiêu chuẩn và đa phương thức. Từ năm 1998 đến 2008, Trung Quốc đã phát triển 1184 trường dạy nghề bậc cao độc lập, về cơ bản đã hình thành mô hình cơ bản của một trường dạy nghề bậc cao ở mỗi thành phố⁽³⁾. “Trong giai đoạn này, giáo dục nghề nghiệp bậc cao đã bắt đầu có sự mở rộng đáng kể, chất lượng giáo dục và giảng dạy bắt đầu được Bộ hành chính giáo dục quan tâm.

1.5. Thời kỳ chuyển đổi và phát triển (năm 2012 đến hiện nay)

Vào tháng 6 năm 2014, Quốc vụ viện đã ban hành “*Quyết định về tăng tốc phát triển giáo dục nghề nghiệp hiện đại*”, trong đó chỉ rõ rằng cần phải chuyển đổi thành các trường cao đẳng và đại học công nghệ ứng dụng, tập trung vào việc xây dựng giáo dục nghề nghiệp bậc đại học và còn lần đầu tiên đưa ra ý kiến “Cần phải xây dựng giáo dục nghề nghiệp bậc đại học”. Vào tháng 6 cùng năm, Bộ Giáo dục và các bộ phận khác cũng đã đưa ra một thông báo về “Xây dựng hệ thống giáo dục nghề nghiệp hiện đại”, đề xuất rằng cần phải xây dựng một cách hệ thống về hệ thống đào tạo để đáp ứng nhu cầu giáo dục ở các cấp độ khác nhau về tài năng kỹ thuật và kỹ năng. Một khi thông báo được công bố, cũng minh chứng rằng Trung Quốc có những yêu cầu rõ ràng hơn đối với sự phát triển giáo dục nghề nghiệp bậc đại học, và điều này cũng chỉ ra con đường cho sự phát triển của giáo dục nghề nghiệp bậc đại học trong tương lai. Năm 2020, 9 bộ phận gồm Bộ Giáo dục Trung Quốc cùng nhau ban hành “*Kế hoạch hành động nâng cao chất lượng và đào tạo xuất sắc của giáo dục chuyên nghiệp vào năm (2020 - 2023)*”, một lần nữa nhấn mạnh sự nâng

cao chất lượng là điều trọng điểm của việc cải cách giáo dục nghề nghiệp bậc cao, và thúc đẩy Hệ thống giáo dục nghề nghiệp hiện đại có các đặc điểm của Trung Quốc, đã bước tiến giai đoạn đưa ra thực hành. Năm 2021, Bộ Giáo dục đã ban hành “*Danh mục chuyên nghiệp giáo dục nghề nghiệp (2021)*”, quy định rằng các trường nghề nghiệp cao đẳng và đại học có quyền tự chủ điều chỉnh chuyên ngành của họ, đối với các ngành đào tạo có trình độ đại học của giáo dục nghề nghiệp, cần kiểm soát chặt chẽ “điểm xuất phát cao, tiêu chuẩn cao”, kịp thời điều chỉnh, nắm bắt phương hướng phát triển của giáo dục nghề nghiệp.

Vào tháng 2 năm 2019, “*Kế hoạch thực hiện cải cách giáo dục nghề nghiệp quốc gia*” đã đề xuất “thực hiện thí điểm của giáo dục nghề nghiệp trình độ đại học”. Theo dữ liệu liên quan, kể từ năm 2020, Bộ Giáo dục đã phê duyệt tổng cộng 22 trường để thực hiện thí điểm chương trình giáo dục nghề nghiệp có trình độ đại học.

2. Xem kỹ và phân tích lại các đặc điểm phát triển của giáo dục nghề nghiệp bậc cao ở Trung Quốc

2.1. Đổi mới đặc điểm của hệ thống giáo dục nghề nghiệp

Trước khi Trung Quốc chính thức bước vào cải cách mở cửa, giáo dục bậc cao vẫn ở vị thế bất lợi trong hệ thống giáo dục của Trung Quốc, với địa vị không rõ ràng, đặt đường lối phát triển không rõ ràng và mục tiêu đào tạo nhân tài đi ngược lại hoàn toàn với sự nhu cầu phát triển của xã hội và nhiều vấn đề khác. Có thể nói rằng giáo dục nghề nghiệp bậc cao là loại hình giáo dục đã phát triển nhanh chóng sau khi trải qua những thử thách của thời kỳ mở cửa cải cách⁽⁴⁾. Cùng với sự phát triển theo chiều sâu của nền kinh tế và xã hội, giáo dục nghề nghiệp bậc cao của Trung Quốc luôn tìm kiếm ra một con đường công việc giáo dục đặc trưng phù hợp với môi trường phát triển của Trung Quốc.

2.2. Đổi mới mô hình phát triển giáo dục bậc cao

Trong hệ thống giáo dục bậc cao, sự phát triển của giáo dục nghề nghiệp bậc cao có ý tưởng rõ ràng hơn và các đặc điểm của mô hình phát triển dần dần xuất hiện và tập trung trong ba mặt: tính chuyên nghiệp, thực tế và cởi mở. Về tính chuyên nghiệp, giáo dục nghề nghiệp bậc cao trước tiên cần thích ứng với nhu cầu giáo dục kỹ thuật cao của phát triển nghề nghiệp. Đối với giáo dục nghề nghiệp bậc cao, tính chuyên

ng nghiệp không chỉ là một thuộc tính của bản chất, mà còn là một đặc điểm quan trọng khác với giáo dục bậc cao thông thường⁽⁵⁾. Dưới sự chỉ đạo của khái niệm “hợp tác giữa nhà trường - doanh nghiệp và kết hợp vừa học vừa làm”, giáo dục nghề nghiệp bậc cao đã từng bước khám phá ra một cơ chế giáo dục “đào tạo đạo đức và kỹ năng, kết hợp giáo dục và đào tạo”, và con đường phát triển “định hướng việc làm, mở trường tự do”.

2.3. Đổi mới loại hình trong lĩnh vực giáo dục trên thế giới

Trung Quốc là nơi khởi đầu của giáo dục nghề nghiệp bậc cao, và cũng góp phần thúc đẩy loại hình giáo dục trong lĩnh vực giáo dục trên thế giới được mở rộng tốt hơn. Theo kết quả thống kê của sự nghiệp giáo dục toàn quốc do Bộ Giáo dục ban hành năm 2021, có thể thấy rằng vào năm 2021, có 3012 trường cao đẳng và đại học trên cả nước, trong đó có 1.238 trường đại học với 4,446 triệu tuyển sinh đại học. Tổng số sinh viên của các hình thức giáo dục bậc cao là 44,3 triệu, và tỷ lệ nhập học của giáo dục bậc cao là 57,8%⁽⁶⁾. Giáo dục nghề nghiệp bậc cao ngày càng gắn bó chặt chẽ hơn với sự phát triển kinh tế, xã hội, đã đào tạo ra một số lượng lớn nhân tài toàn diện cho sự phát triển kinh tế và xã hội; Trong khi tìm kiếm giáo dục nghề nghiệp bậc cao của Trung Quốc, mở rộng và sáng tạo các loại hình giáo dục bậc cao của Trung Quốc, cũng đóng góp nhiều ý tưởng hơn cho lĩnh vực giáo dục thế giới.

3. Triển vọng giáo dục nghề nghiệp bậc cao của Trung Quốc

3.1. Hệ thống giáo dục nghề nghiệp bậc cao hiện tại hóa phát triển càng hoàn thiện hơn

Cùng nhìn lại chặng đường phát triển của giáo dục nghề nghiệp bậc cao Trung Quốc, chúng ta sẽ thấy rằng nguyên nhân do đâu mà giáo dục nghề nghiệp bậc cao của Trung Quốc không ngừng củng cố nền tảng, bù đắp những khuyết điểm, củng cố điểm yếu, phát huy ưu điểm và đạt được sự phát triển vượt bậc, không chỉ là do những thay đổi lịch sử trong quá trình phát triển kinh tế và xã hội của Trung Quốc trong thời kỳ mới, những thành tựu mang tính lịch sử đã cung cấp nhu cầu to lớn và điều kiện vững chắc cho sự phát triển của giáo dục nghề nghiệp bậc cao, cũng chính vì sự phát triển của giáo dục nghề nghiệp bậc cao đã luôn coi việc xây dựng hệ thống hoàn chỉnh là nhiệm vụ cốt lõi và là đường lối logic chính, không ngừng đổi

mới thiết kế hệ thống, tăng thêm cung cấp chính sách, ra sức xây dựng giáo dục nghề nghiệp bậc cao trở thành một nền giáo dục có các chức năng cụ thể để phát triển kinh tế, xã hội và cá nhân. Việc xây dựng các trường dạy nghề có trình độ đại học không chỉ là yêu cầu thực tế đối với sự kết hợp hữu cơ giữa giáo dục bậc cao với phát triển kinh tế xã hội mà còn là sự lựa chọn hàng đầu để cải thiện hệ thống giáo dục nghề nghiệp hiện nay, đồng thời cũng là một cách quan trọng để các trường cao đẳng và đại học nâng cao trình độ hoạt động của một trường học và đạt được bước tiến nhảy vọt về chất lượng. Cụ thể được thể hiện ở các mặt sau:

Thứ nhất, trình độ giáo dục nghề nghiệp bậc cao từng bước tăng lên. Sự phát triển và gia tăng của các trường đại học chính quy theo định hướng ứng dụng đã thúc đẩy sự khởi đầu và phát triển của giáo dục nghề nghiệp ở cấp đại học, và việc chuyển đổi của các trường đại học thông thường là con đường chính để phát triển các trường đại học chính quy theo định hướng ứng dụng hiện nay.

Thứ hai, cơ chế tham gia của toàn xã hội ngày càng trở nên hoàn thiện. Hầu hết các trường dạy nghề bậc cao đã chủ động mời nhiều yếu tố xã hội tham gia vào việc lập trường học, tích cực điều phối tốt mối quan hệ giáo dục hợp tác với các tổ chức xã hội và cố gắng hình thành mối quan hệ cộng đồng của lợi ích và giáo dục.

Cuối cùng, việc áp dụng công nghệ thông tin phụ trợ giảng dạy đã cho thấy một xu hướng phát triển bình thường. Các công nghệ thông minh như Internet và dữ liệu lớn đang thêm gạch vào giáo dục nghề nghiệp bậc cao, và thông tin hóa đã trở thành nền tảng của giáo dục nghề nghiệp bậc cao.

3.2. Các đặc điểm của mở trường học giáo dục nghề nghiệp bậc cao càng nổi bật hơn

Thứ nhất, nó phù hợp hơn với tiêu chuẩn nhu cầu nhân tài của xã hội. Quan niệm về nhân tài trong bối cảnh hiện nay cần chú trọng đến năng lực và thành tích cá nhân, lấy khả năng thực tế làm nền tảng, xây dựng hệ thống chỉ số đánh giá hiệu quả từ nhiều yếu tố như đạo đức, kiến thức và năng lực. Về vấn đề này, giáo dục nghề nghiệp bậc cao cần tập trung vào hướng đào tạo các nhân tài đa năng cao cấp, các trường cao đẳng và đại học lấy nhóm chuyên nghiệp làm mối quan hệ để có thể thực hiện tốt hơn việc chia sẻ các giáo trình, cơ sở và giáo viên.

Thứ hai, những thay đổi trong phát triển xã hội và

cơ cấu nghề nghiệp có thể được thể hiện rõ hơn. Đối với giáo dục nghề nghiệp bậc cao, chỉ có nó liên tục trau dồi thêm những tài năng xuất sắc cho Trung Quốc, mới có thể nâng cao khả năng tồn tại của chính mình. Giáo dục nghề nghiệp bậc cao cần phát huy giá trị riêng của nó trong xã hội khó lường và sự điều chỉnh, tối ưu hóa cơ cấu ngành nghề liên tục để nhân tài được đào tạo có thể thích ứng nhanh hơn với yêu cầu của sự phát triển xã hội hiện nay.

Cuối cùng, thể hiện đầy đủ các khu vực. Giáo dục nghề nghiệp bậc cao nên dựa trên việc đào tạo nhân tài địa phương. Với tư cách là trường dạy nghề bậc cao, nên phát triển đầy đủ nguồn nhân lực của khu vực và bồi dưỡng những nhân tài của khu vực có thể sẵn sàng đóng góp cho sự phát triển của địa phương.

3.3. Cơ cấu quản lý giáo dục nghề nghiệp bậc cao càng hoàn thiện hơn

Thứ nhất, chính sách đầy đủ hơn. Chính sách là một biểu hiện quan trọng của ý chí chính trị quốc gia và một tiêu chuẩn tham khảo quan trọng cho sự cải cách và đổi mới của giáo dục nghề nghiệp bậc cao. Cải cách giáo dục nghề nghiệp bậc cao bao gồm nhiều loại chủ thể, nhiều lĩnh vực và nhiều loại tài nguyên. Mặc dù sự chỉ đạo của các chính sách cụ thể là khác nhau, nhưng tăng cường cùng xây dựng, chia sẻ và quản lý của các đối tượng, lĩnh vực và nguồn lực, phát huy hết sức tính năng động không đồng nhất của tất cả những người tham gia và điều phối các mối quan tâm không đồng nhất của các bên liên quan phải là mục đích cơ bản của việc chế định chính sách.

Thứ hai, hiệu quả quản lý chính phủ ngày càng cao hơn. Ngày nay, việc quản lý giáo dục nghề nghiệp bậc cao của chính phủ Trung Quốc đã bắt đầu chuyển sang giai đoạn điều chỉnh vĩ mô quốc gia và giản hóa quản lý và quyền lực ủy quyền. Nhà nước chịu trách nhiệm cung cấp các chính sách vĩ mô, tiến hành thiết kế cấp cao nhất các chế độ và hệ thống giáo dục nghề nghiệp bậc cao ở cấp quốc gia, tiến hành lập kế hoạch vĩ mô và hướng dẫn chiến lược, và tăng cường hỗ trợ thanh toán chuyển khoản tài chính của chính phủ Trung ương. Dưới sự chỉ đạo và lãnh đạo của chính quyền, bộ hành chính giáo dục cần lập kế hoạch tuyển sinh cho các trường đại học, tăng cường kiểm tra tư cách mở trường học, đánh giá chất lượng giáo dục, thường xuyên kiểm tra, giám sát việc giáo dục và giảng dạy, một khi phát hiện có hành vi không tuân thủ pháp luật

và các quy định sẽ thực hiện các biện pháp trừng phạt tương ứng.

Cuối cùng, sự quản lý của các trường đại học trở nên có ý thức hơn. Nhằm việc bồi dưỡng nhân tài, các trường đại học nên nắm bắt chắc chắn định hướng phát triển thị trường và xây dựng mô hình đào tạo nhân tài được định hướng ứng dụng tương ứng theo tình hình của họ. Ngoài ra, cần phải thành lập một nhóm giáo viên chất lượng cao để cải thiện hệ thống cung cấp nội dung giáo trình thực dụng, thực hiện mô hình giảng dạy dựa trên kỹ năng, hoàn thiện cơ chế kiểm tra và đánh giá với năng lực là mục tiêu.

Cùng nhìn lại lịch sử, hơn một trăm năm qua kể từ ngày thành lập Đảng, giáo dục nghề nghiệp bậc cao của Trung Quốc đã đạt được bước đột phá mới, kế hoạch phát triển và đường lối phát triển ngày càng đáp ứng yêu cầu phát triển kinh tế, xã hội của Trung Quốc. Hướng tới tương lai, trong một giai đoạn phát triển mới, giáo dục nghề nghiệp bậc cao của Trung Quốc nên liên tục đổi mới các khái niệm của riêng mình, tìm kiếm nhiều hơn tính khả thi, không ngừng tối ưu hóa và điều chỉnh vị trí của chính mình, và cố gắng cung cấp nhiều cơ hội hơn cho giáo dục nghề nghiệp bậc cao của Trung Quốc để đạt được chuyển đổi tốt hơn, và thể hiện sự hấp dẫn của mình trên trường thế giới./

(1) Cảnh An Lỗi, Chu Hải Đào. “*Những cơ sở, vấn đề và xu hướng thúc đẩy phát triển giáo dục nghề nghiệp chất lượng cao*”. Học báo Đại học Sư phạm Bắc Kinh (Phiên bản Khoa học Xã hội), 2021(06):50-58.

(2) Hạ Tiểu Thanh. “*Kỷ niệm 100 năm ngày thành lập Đảng Cộng sản, nhìn lại lịch sử phát triển và triển vọng giáo dục nghề nghiệp của Trung Quốc*”. Giáo dục và nghề nghiệp, 2021(16):13-20.

(3) Triệu Tân Hoa. “*Kỷ niệm 100 năm ngày thành lập Đảng Cộng sản, quá trình thay đổi và các đặc điểm trong tương lai của các mục tiêu đào tạo của giáo dục nghề nghiệp ở Trung Quốc*”, Giáo dục và nghề nghiệp, 2021(16):21-27.

(4) Lưu Thường Hưng, Lưu Nguyên. “*Nghiên cứu chiến lược phát triển và thúc đẩy tích hợp sản xuất và giáo dục trong giáo dục nghề nghiệp*”. Lý thuyết giáo dục và thực tiễn, 2021,41(21):20-23.

(5) Diêm Tuấn. “*Kỷ niệm 100 năm ngày thành lập Đảng Cộng sản, lộ trình lịch sử, thành tựu phát triển và triển vọng của giáo dục nghề nghiệp*”. Giáo dục và nghề nghiệp, 2021(13):21-27.

(6) Chu Kiến Tùng, Trần Chính Giang. “*Con đường phát triển của giáo dục nghề nghiệp có đặc sắc Trung Quốc: tiến hóa, nội hàm và kinh nghiệm*”. Giáo dục kỹ thuật và nghề nghiệp của Trung Quốc, 2020(30):73-77.